

Din içinde farklılık zenginliktir

Ali Akbulut: “Bazı konularda mezhepler arasında çok büyük farklılıklar arz ediyor, bu durumda sanki mezheplere göre farklı İslâm kuralları Allah emirleri var gibi algılanmakta. Örnek olarak imama uyularak kılınan namazlarda cemaatin içinden Fatiha ve sûre okuması Hanefî’de mekruh kabul edilirken, Şafiî’de okumamak mekruh kabul edilmiştir. Bu da sanki Hanefilerin İslâm’ı, başka Şafiîlerin İslâm’ı başka gibi algılanmaktadır. Benim düşüncem acaba mezhep imamlarının görüşleri zaman içinde birileri tarafından değiştirilmiş olabilir mi? Bilgilendirirseniz memnun olurum.”

Mezheplerde muhkemat dediğimiz temel esaslarda hiçbir farklılık yoktur.

Meselâ dört mezhepte de namaz beş vakittir, akşam namazının farzı üç rekâttır, Ramazan ayında oruç farzdır, güç yetirenin Kâbe’yi bir defa haccetmesi farzdır.

Bunlar farz emirlerdir. Farz emirlerde farklılık yoktur. Ama doğrudur; teferruatta farklılıklar olmuştur. Fakat ne var ki, bu farklılıklar bir noksanlık ve bir bozulma değildir. Esasen fûruatta (yani teferruatta) alternatif hükümler isteyen bizzat taraf-ı İlâhîdir. Nitekim sünnet emirlerde alternatif hükümlere uygun bir zemin ortaya konmuştur.

Başka bir ifade ile, sünnetin bizzat içinde amel ve hüküm bakımından alternatifler mevcuttur.

Yani dini, alternatif içtihatlarla izin verecek şekilde yaşayan bizzat Peygamber Efendimiz Aleyhisselatü Vesselâm’dır. Esasen, bu durum bizzat vahy-i İlâhî’ye dayanıyor. Yani dinde alternatifli amel sistemini gösteren ve getiren bizzat vahy-i İlâhî’dir.

Bu sebeple Peygamber Efendimiz (asm) ibadetlerini alternatifli bir sistem içinde yaşamış ve göstermiştir. Amelde alternatifli sistem bir deformasyon değil, bir bozulma değil, bir zaaf değil; bir kemaldır, bir mükemmelliktir, bir zenginliktir, bir genişliktir, bir kolaylıktır. Bunu böyle isteyen ve böyle vahy eden taraf-ı İlâhî'dir. Mezheplerin her biri bu zenginliğin bir koluna, bu genişliğin bir boyutuna ulaşmışlar ve sünnet olarak tesbit etmişlerdir.

Diğer bir alternatif sünneti de--ispat edildiğinde—inkâr etmemişler, kabul etmişlerdir. Demek dinde fûruat, yani teferruat zengindir; yani alternatiflidir.

İşte mezheplerdeki içtihat farklılıklarının temeli, bu zengin ihtivaya dayanıyor.

Öyleyse mezheplerdeki içtihat farklılıkları bir noksanlık değil, bir bozulma değil; bir zenginliğin ihtisamlı gösterisidir.

“Hak bir olur. Nasıl böyle dört ve on iki mezhebin muhtelif ahkâmı hak olabilir?” diyenlere Bediüzzaman Hazretleri şöyle cevap veriyor:

“Bir su, beş muhtelif mizaçlı hastalara göre nasıl beş hüküm alır, şöyle ki: Birisine, hastalığının mizacına göre, su, ilâçtır; tıbben vaciptir. Diğer birisine, hastalığı için zehir gibi muzırdır; tıbben ona haramdır. Diğer birisine, az zarar verir; tıbben ona mekruhtur. Diğer birisine, zararsız menfaat verir; tıbben ona sünnettir. Diğer birisine, ne zarardır, ne menfaattir, âfiyetle içsin; tıbben ona mubahtır. İşte hak burada taaddüt etti. Beşi de haktır. Sen diyebilir misin ki, ‘Su yalnız ilâçtır, yalnız vaciptir, başka hükmü yoktur’? İşte bunun gibi, ahkâm-ı İlâhiye, mezheplere, hikmet-i İlâhiyenin sevkiyle ittibâ edenlere göre değişir; hem, hak olarak değişir ve her birisi de hak olur, maslahat olur.” 1

Bediüzzaman Hazretlerine göre kimi insanların sosyal yönü nakıs, ferdî yönü daha gelişmiş olduğundan ve bu sebeple Allah’a bizzat kendisi kendi derdini anlatma karakterine ve ihtiyacına sahip olduğundan; dinimiz Şafiî Mezhebi diliyle böyle kimselerin imam arkasında Fatiha Sûresini bizzat okumalarını vacip kılıyor.

Kimi insanlar da daha çok medeniyete, şehirliliğe ve sosyal hayata yatkın olduğundan, böyle kimseler için bir cemaat bir kişi hükmünde olup; bir imamın cemaat adına cemaatin dertlerini Allah’a arz etmesi, cemaatin de ona kalbini bağlayarak onu tasdik etmesi (ona âmin demesi) kâfi oluyor. Dinimiz böyle sosyal karakterli kimselere de, Hanefî mezhebi diliyle imam arkasında Fatiha Sûresini okumalarını mekruh kılıyor.2

Örnekler arttırılabilir. (Nitekim Bediüzzaman farklı örnekler de veriyor.) 3

Dolayısıyla aynı amelin iki ayrı hükmünde Şafiî mezhebi de hak, Hanefi mezhebi de hak bir içtihadı sahiptirler.

Yani aynı amel ile ilgili olarak her iki hükmü de makbul gören (esasen böyle farklı şekiller gösteren) bizzat Peygamber Efendimiz Aleyhissalatü Vesselâm'dır.

Netice itibarıyla, dört mezhepten herhangi birisine uyan kimse, dalâlette kalmadan amelini Şeriat sahibinin rızasına uygun şekilde yapmış olur.

Dipnotlar:

1- Sözler, s. 447.

2- Sözler, s. 447.

3- Sözler, s. 448.